

Олег ЗАВАРЗІН

КУЛЬТУРА Й ЕСТЕТИКА МОСТІВ

Мости «розмовляють з нами». Вони говорять про місце, де знаходяться, про подорожі, про можливі нові враження від побаченого, про кошти зароблені, про час збережений, про задоволення від проїзду по ним. Вони говорять про здібності їхніх проєктувальників та сміливість будівничих. Понад усе, вони говорять нам про цінності та честолюбиві прагнення суспільної громади, організацій та особистостей, що їх будують.

Мости здатні формувати різноманітні культурні повідомлення крізь історію. Згадаймо стародавніх римлян. Тоді мости створювались як психологічні, так і фізичні інструменти розповсюдження владного контролю імператора над країною. Повідомлення таких мостів були і є такими, наприклад: «Я, імператор Траян, владою Риму збудував цей потужний міст; реалізував неспроможність бунтів, що ведуть до розколу земель імперії». У середні віки відомі ордени монахів будували мости для блага суспільної громади та в ім'я великої Господньої благодаті. Повідомленні цих мостів такі: «Ми, доброю волею та милістю нашого Господа, збудували цей міст для тебе; приєднуйся до нас на нашому шляху до Його вічних храмів». Згодом мости почали будувати і використовувати феодалі з метою митного контролю подорожей та торгівлі. Такі мости промовляють наступне, наприклад: «Я, правитель Бургундії, збудував цей міст на межі мого королівства; ніхто не може перетнути його без Мого погодження; всі, хто перетинає міст, мають сплатити Мені сповна».

Тисячі сучасних мостів також формують повідомлення. На жаль, більшість з них інформує нас про апатію та посередність. Транспорт, що рухається по ним, є недостатньо їм вдячним. Більшість мостів сьогодні є лише суто інженерними спорудами. Але в той же час вони могли б бути більш значимими. Мости здатні викликати емоції: подив, славу, несподіваний сюрприз чи повне задоволення від гри форми та кольору. Вони можуть працювати як об'єкти мистецтва, що будуть надихати щоденні подорожі і робити кожную поїздку більш приємною.

Сьогодні, у більшості країн світу, свобода пересування є невід'ємним правом людини, і мости собою реалізують буквально державну пропаганду цього права. Мости є громадськими спорудами, власністю виборців, що оплачуються з коштів усіх платників податків суспільства. В цей демократичний час для мостів, коли вони будуються за рахунок громад міст і містечок, кожний у державі відчуває себе з гордістю залученим до співучасті у цій справі. Існує незагальномовна думка з цього приводу: «Чи не є великим те, що ми були здатними об'єднати знання, кошти та здібності збудувати такий гарний міст? І тепер ми більш наближені за місцем нашої роботи до наших помешкань, до місць нашого відпочинку».

Суспільство сьогодні перш за все вимагає наявності в мостах переваг сучасних технологій будівництва, розумного використання ресурсів та досягнення економічної ефективності рішень, відповідальності перед навколишнім середовищем. По-друге, суспільна громада прагне сьогодні, щоб в їхніх містах і містечках постійно зростала кількість громадських площ у порівнянні із промисловими, комунально-господарськими та житловими площами. Вирішувати це питання без створення повноцінної архітектури мостів і доріг, вулиць і бульварів уявляється просто неможливим. Мости є основоположним базисом архітектури громадських центрів міст. Марк Твен в свій час говорив: «Ми забезпечимо місто всім подібно до того як ми забезпечуємо всім людину. Одяг і зовнішній вигляд є вічними цінностями, про які ми судимо». Люди прагнуть, щоб їхні мости несли позитивну естетичну інформацію їхніх міст. Вони хочуть, аби їхні мости були гарними».

Звичайно, вони прагнуть діяти персонально у свідомих почуттях незадоволеності предметом бажань. З одного боку, вони бачать досить багато звичайних та безобразних мостів, що збудовані на землях їхніх громад. З іншого боку, вони бачать мости подібні до Саншайн Скайвей (Флорида, США) під час поїздки, і це викликає подив, чому вони не можуть мати подібної якості мосту в тих містах, де проживають. Багато громадян вимагає специфічних рішень мостів в залежності від того, де їхні мости будуються і як вони виглядатимуть.

Громадський інтерес до зовнішнього вигляду мостів сьогодні продовжує активно зростати. Вже 2001 р., наприклад, Федеральна адміністрація шляхів США оприлюднила матеріали, що демонструють наступне: «Громадяни прагнуть того, щоб проекти автомобільних доріг і мостів були більш продуманими стосовно місцевих умов розміщення, щоб вони включали такі якості як позитивний зоровий образ». Наш час вимагає віртуозного підходу до проектування мостів. Основною якістю естетики мостів має стати їхня здатність притягувати до себе людину, а не відштовхувати її. Відомі приклади мостів, здатних притягувати людину, вже мають місце (Москва, Вільнюс, Прага, Париж, Лондон, Амстердам та ін.).

Необхідно працювати над мостами Києва в цьому напрямі. Майже всі київські мости, на жаль, за виключенням мостів інженера Є. О. Патона, демонструють голий інженерний прагматизм, викликають повне небажання людини пройтись чи проїхати ними, формують різні негативні почуття. Великі київські мости останньої генерації (друга половина ХХ ст. — початку ХХІ ст.) за архітектурним рішенням, що реально відсутнє, не мають нічого спільного з архітектурою Києва, з архітектурою України. Жодних рис, елементів, деталей, засобів виразності, на що багата є унікальна українська архітектура, в них не відображено. І це актуальна проблема для всіх, хто займається цією справою.

Отже, виведемо п'ять фундаментальних положень щодо естетики мостів.

1. Всі мости роблять наголос в потоці естетичної інформації середовища.

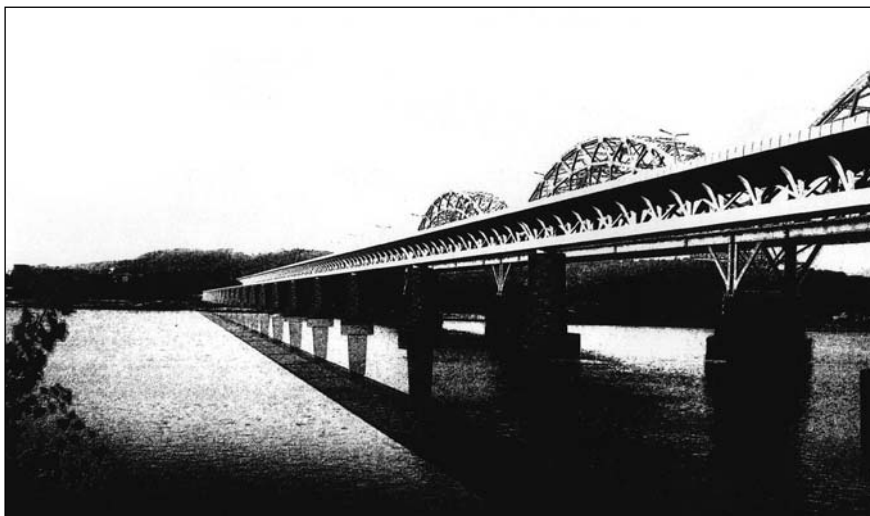
Коли інженер будує міст, він чи вона створює образ об'єкта в певному середовищі. Люди бачать це, і ментально реагують на цей образ. Образ мосту може збуджувати в людині: 1) подив; 2) зневагу; 3) нехтування; 4) байдужість. Так чи інакше, інженер повинен продумати зоровий наголос — міст повинен мати акцент. Об'єктивна здатність моста є інформувати свої естетичні якості.

2. Краса моста притягує так само, як краса живопису чи музики.

Ми часто чуємо, що краса формується в свідомості того хто дивиться на щось. Якщо взяти до уваги цю думку, наша реакція на твір мистецтва є суб'єктивною. Тоді, що є істина? Двоє людей можуть мати різну реакцію, наприклад, на Мону Лізу, але вони і мільйони інших беззаперечно погоджуються із фактом, що це є твір мистецтва, здатний притягувати до себе незалежно від індивідуального сприйняття. Так само і гарний міст здатний притягувати до себе, а негарний міст — навпаки.

3. Інженери повинні нести відповідальність за естетику мостів.

Інженери-мостобудівники — це професіонали, які несуть відповідальність за проектування мостів. Вони оптимізують чинники, що визначають проектне рішення мостів, розраховують міцність, ефективність поєднання матеріалів і їхньої вартості, але вони також повинні задавати зовнішній образ споруд, що передбачає і гармонію їх із місцем розташування, і семантику проектного рішення, і красу. Перед тим як зробити розрахунки конструкції необхідно визначити систему пропорцій моста, а не навпаки. Не існує чітких формул зробити це. Але цю роботу необхідно поєднати із роботою щодо вибору місця проектування, і навіть з роботою геологів, а після всього цього зробити правильний висновок щодо стратегії естетичного вирішення об'єкта. Для реалізації цього важливого кроку щодо визначення пропорцій основної конструкції мосту інженер повинен діяти більше як митець, ніж вчений. І тільки після визначення всієї геометрії об'єкта можна застосовувати математичні формули і прикладні методи для розрахунків конструкцій та елементів.

*Дарницький автомобільно-залізничний міст. Стадія ТЕО.
АТЗТ «Київсоюзіляхпроект», інж. А. Етніс, архіт. О. Заварзін, 2004 р.*

4. Відчуття естетики є здібністю, що може бути набута і розвинута інженером так само як і будь-ким.

Відчуття естетики не є якоюсь містерійною якістю, що апріорі залежить від долі людини чи надається зверху. Відомо, що багато інженерів не є добре підготовленими в їхній системі освіти для розуміння візуальних і естетичних аспектів відповідальності. Вони здатні, як і будь-хто, вивчати чинники і засоби, які роблять мости притягальними, і вони можуть розвивати свої здібності робити свої власні мости притягальними.

5. Інженери мають поєднувати гарний вигляд мосту на рівні із його навантаженнями, безпекою експлуатації та вартістю.

Мости мають бути безпечними в їхній експлуатації транспортними засобами та ін. досить довгий час. Цей базисний чинник визначає ієрархію проектних рішень:

- *конструкція*: структурна цілісність, безпечність, міцність і експлуатаційність;
- *вартість*: конструкція і експлуатаційність;
- *зовнішній вигляд*.

Часто можна почути, що в цьому положенні існує проблема через те, що кожен із його трьох критеріїв конфліктує з іншим, аби бути основоположним. Це не є істиною. Наприклад, багато людей вірять, що гарний зовнішній ви-

гляд об'єкта одержується із певних доповнень, як незвичайне колірне рішення, застосування спеціальних матеріалів (камінь чи цегла), орнаментальних елементів декорування. Але, фактично одержати справжній естетичний наголос чи акцент можливо лише за рахунок самих конструктивних елементів мосту: вантів, ферм і опор. Ці речі мають бути застосовані при проектуванні мосту у будь-якому випадкові. Якщо вони гарно зформовані, міст буде притягувати до себе і без будь-яких інших додаткових витрат на засоби естетики. Багато великих інженерів мостів минулого, такі як Томас Телфорд, Густав Ейфель, Джон Реблінг, Євген Патон чи Робер Майяр, були здатними створювати мости, які одночасно були гарними, конструктивно гармонійними та економічно виправданими, ніж інші мости, що будувались у той же час. Багатогранність професійних проявів інженера лежить в основі культури і естетики проектування мостів.

1. *Зававзін О. О.* Проблеми архітектури і дизайну вітчизняного мостобудування // Транспортное строительство Украины. — 2006. — № 2. — С. 19–21.

2. *Лучко Й. Й., Коваль П. М.* Попередні відомості про мости: Історія мостів та їх різновиди // Мости: Конструкції та надійність. — Львів, 2005. — С. 15–60.

3. *Blockley D.* Bridges: The Science and Art of the World's Most Inspiring Structures. — N. Y., 2010.

4. *Gottmoeller F.* Bridgescape: The Art of Designing Bridges. — 2 ed. — Hoboken; New Jersey, 2004.

5. *Uffelen Cb. van.* Masterpieces: Bridge Architecture and Design. — Salenstein, 2009.

Анотація. Стаття присвячена актуальним проблемам культури та естетики проектування мостів. В роботі акцентується увага на створення умов і підходів в сучасному процесі проектуванні мостів, де мають бути представлені архітектурно-містобудівні та дизайнерські рішення поряд із суто інженерними рішеннями.

Ключові слова: Культура, естетика, образ, дизайн, архітектура.

Анотация. Статья посвящена актуальным проблемам культуры и эстетики проектирования мостов. В работе акцентируется внимание на создании условий и подходов в современном проектировании мостов, где должны быть представлены архитектурно-градостроительные и дизайнерские решения наряду с собственно инженерными решениями.

Ключевые слова: Культура, эстетика, образ, дизайн, архитектура.

Summary. Article devoted to actual culture and aesthetics problems of Bridges Design. In work attention has been accented on conditions and approaches creation in contemporary bridges design, where must to have been introduced architectural, town planning and designers solutions in cooperation with engineering solutions.

Keywords: Culture, Aesthetics, Image, Design, Architecture.